ולרבי טרפון נמי לאחר הויא מחילה אמאי חזרו בדר' טרפון ניחא להו טפי דמאי דרבנן קא משוו להו אונאה לר' טרפון הויא מחילה מי סברת פחות משליש לרבי טרפון כפחות משתות לרבנן דמי לא משתות ועד שליש לרבי טרפון כשתות עצמה לרבנן דמי אי הכי במאי שמחו מעיקרא תפשוט דבטול מקח לרבנן לעולם חוזר דכיון דאמר להו רבי טרפון הויא אונאה שמחו כי אמר להו כל היום חזרו דאי סלקא דעתך דבטול מקח לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו במאי שמחו בשתות עצמה דלרבי טרפון מחילה ולרבנן אונאה איבעיא להו בטול מקח לרבנן לעולם חוזר או דלמא בכדי שיראה לתגר או לקרובו ואם תמצא לומר בכדי שיראה לתגר או לקרובו מה איכא בין שתות ליתר על שתות איכא דאילו שתות מי שנתאנה חוזר ואילו יתר על שתות שניהם חוזרין מאי ת"ש חזרו לדברי חכמים אי אמרת בשלמא בטול מקח לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו ולר' טרפון כל היום משום הכי חזרו אלא אי אמרת בטול מקח לרבנן לעולם חוזר אמאי חזרו בדרבי טרפון ניחא להו טפי דקא משוי להו אונאה כל היום ותו לא בטול מקח לא שכיח אמר רבא הלכתא [א][א]פחות משתות נקנה מקח [ב]יותר על שתות בטול מקח [ג]שתות קנה ומחזיר אונאה [ד]וזה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו תניא כותיה דרבא [ב]אונאה פחות משתות נקנה מקח יותר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה דברי [ג]רבי נתן רבי יהודה הנשיא אומר יד מוכר על העליונה רוצה אומר לו תן לי מקחי או תן לי מה שאניתני וזה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו: עד מתי מותר להחזיר כו': אמר רב נחמן [ד]לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר נימא מסייע ליה חזרו לדברי חכמים אי אמרת בשלמא מוכר לעולם חוזר משום

משום

רש"י

ולרבי טרפון נמי לאחר הוי מחילה. פחות משליש: **אמאי חזרו.** הא כל היום דר' טרפון בשליש הוא דקאמר לגו ויזהרו מאונאת שליש ויהא הכל מחילה לאחר: **משתות ועד שליש לרבי טרפון.** הויא אונאה כשתות עצמה לרבנן ואינו חולק על חכמים אלא דביטול מקח דידהו משוי להו אונאה וידו על העליונה ואליבא דרבנן שניהם חוזרין: **אי הכי.** דר' טרפון אבטול מקח לחודיה פליג: **במאי שמחו.** מעיקרא: **תפשוט.** דמדשמחו: **בטול מקח לרבנן.** דמיבעיא לן לקמן אי לעולם חוזר או בכדי שיראה תפשוט דמדשמחו דלרבנן לעולם חוזר וכי אמר להו ר' טרפון אונאה והם היו סבורין דבכדי שיראה קי"ל כאונאה שמחו: **כי אמר להו כל היום חזרו.** אלא דבין לעולם חוזר ובין שהות כל היום הנאה פורתא היא לדידהו דשהות הרבה יש לימלך כל היום ועוד אונאה יתר על שתות לא שכיחא וקמפסיד להו בשתות עצמה לרבנן בכדי שיראה ולדידיה כל היום: **דאי פ"ד בטול מקח לרבנן.** כאונאה בכדי שיראה ואין בין אונאה לבטול מקח אלא דבאונאה ידו על העליונה ובבטול מקח שניהם חוזרין כי משוי רבי טרפון לבטול מקח אונאה אין זו טובה להם: **שמחו בשתות עצמה כו'.** דהא דאמרן משתות ועד שליש לר"ט כשתות לרבנן משתות ומעלה אמרו ולא שתות עצמה: **אם תמצא לומר כו'.** כלומר אם באת לומר פשיטא דלעולם חוזר דאי בכדי שיראה מאי איכא כו': **איכא דאילו שתות כו'.** כי נמי אמרינן בבטול בכדי שיראה עדיין יש חילוק זה ביניהם: **משום הכי חזרו.** מעיקרא כי שוי להו ר' טרפון יתר על שתות אונאה דלרבנן בטול מקח ולא הרחיב זמן החזרה שמחו בשתות עצמה דמחילה לאחר כדאמרן וכי הדר אמר להו כל היום חזרו דהחמיר להם ביתר על שתות ויתנם להם יותר ממה שהפסידם בשתות עצמה כדפרישית: **אלא אי אמרת לעולם חוזר.** נהי נמי דשתות עצמה משוי להו אונאה כרבנן דהאי דאמר לעיל שמחו בשתות עצמה שיווא דמיקח הוא משום שמחה דמעיקרא דקשיא לן במאי שמחו והשתא אמרת לי דשמחה מעיקרא משום בטול מקח היא דהואי דלרבנן לעולם ולר' טרפון הוו סבורין בכדי שיראה כדין אונאה דרבנן כי הדר אמר להו כל היום אכתי שמחה איכא דלרבנן לעולם ולר' טרפון כל היום ותו לא. ואי משום שתות עצמה דלרבנן בכדי שיראה ולדידיה כל היום הרבה הוא שבח שמשביח רבי טרפון ביתר על השתות מפגם שפוגם בשתות עצמה שהרי יכולין ליזהר בשתות עצמה יפחתו לו מעט ותהא מחילה ונתלאו משתכרין בשל רבי טרפון כל אונאה שיתר על שתות: **בטול מקח לא שכיח.** ואין שבח זה חשוב להם במידי דלא שכיח וכי מיקרי והוי נמי הרי נתן לו שהות כל היום לחזור ורוב הנמלכים נמלכים בו ביום הלכך פגם דשתות עצמה עדיף להו: **הלכתא פחות משתות נקנה מקח.** לאלתר: **יתר על שתות בטל מקח.** ושניהם חוזרין: **שתות קנה.** ואין אחד מהן יכול לחזור: **ומחזיר אונאה.** ולית ליה לרבא ידו על העליונה דמתני' דס"ל כר' נתן דברייתא דקיימא לן ר' נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא בפרק הבית והעלייה (לקמן דף קיז: וב"ק נג.): **זה וזה.** אונאה ובטול מקח: **יד מוכר על העליונה.** אם נתאנה מוכר והוא הדין אם נתאנה לוקח יד לוקח על העליונה והאי מוקמינן לה לקמן (דף נא.) מאי דשייר במתניתין תני בברייתא: **זה וזה.** אונאה ובטול מקח: **לא שנו.** בכדי שיראה: **אלא לוקח.** שמקחו בידו ויכול להראותו: **מוכר.** שאין בידו מה להראות ולימלך אינו מכיר באונאתו עד שיראה טלית אחרת כדומה נמכרת בדמים יקרים הלכך לעולם חוזר אם לא נתייקרו טליתות בינתים:

משום

תוספות

בטול מקח לעולם חוזר אמאי חזרו הלא לרבי טרפון לאחר כל היום הוי מחילה עד שליש ולרבנן לעולם חוזר ומשני בטול מקח לא שכיח ויותר יש ריוח בפחות משתות ושתות דהויא מחילה לרבנן לאחר כדי שיראה ולר' טרפון כל היום מריוח דיתר על שתות דלא שכיח ואין נפקותא בין חזרה דכל היום ולעולם וקשה קצת לפירוש זה לישנא דקאמר גמרא דקמשוי ליה אונאה כל היום ותו לא דצריך לפרש אונאה מה שקנה ומחזיר אונאה ולעיל דקאמר כיון דאמר להו דהויא אונאה שמחו קרי אונאה הא דידו על העליונה ולפי' רש"י אתי שפיר דהך אונאה נמי הוי ידו על העליונה: **ואילו יתר על שתות שניהם חוזרי'.** וא"ת דבפרק הספינה (ב"ב דף פג: ושם פד. ד"ה אי לא) אמר רב חסדא מכר לו שוה ה' בו' והוקר ועמד על ח' לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר דאמר ליה לוקח אי לאו דאוניתני לא מלית הדר בך כו' וה"נ אמאי מאנה יכול לחזור נימא ליה נמי המתאנה אי לאו דאוניתני כו' וי"ל דהכא כיון שהוא יותר משתות ה"ל רחוק מן המקח יותר מדאי וכאילו לא מכר כלל דה"ל כיין ונמצא חומץ חומץ ונמצא יין דשניהם חוזרין (שם דף פג:) [ה]וה"ר יצחק בר' מרדכי תירץ דהתם כשאין הלוקח תובע אונאתו לכך אין המוכר יכול לחזור בו אבל הכא מיירי כשמתאנה תובע אונאתו ולכך המתאנה יכול לבטל המקח: **אמר** רבא הלכתא שתות קנה ומחזיר אונאה. פ"ה קנה בע"כ כר' נתן דבסמוך לפי זה פחות משתות לאלתר הויא מחילה וזה יש בין שתות לפחות משתות וכן משמע לקמן (דף נא.) גבי ההוא גברא דנקט ורשכי לזבוני אמר אי יהיבנא ליה חמשא ופלגא הויא מחילה משמע דלאלתר הוי מחילה ודקאמר זה וזה בכדי שיראה איתר משתות ושתות קאי ולא אפחות משתות ורבא אית ליה שפיר דרב חסדא דקאמר בפ' הספינה (ב"ב דף פג:) מכר לו שוה ה' בו' לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר כיון שהוקר בכדי שיראה שזהו זמן שלוקח יכול לתבוע אונאתו והוקר על בטול מקח לכך לוקח יכול לחזור בו ולכך קאמר ועמדו על ח' ולא קאמר ועמדו על ז' שאין זה בטול מקח וק' לר"ת וכי חולק רבא על סתם מתניתין (לקמן נא.) דקתני מי שהוטל עליו ידו על העליונה ועוד דהלכה כרבי מחבירו ועוד דרבא גופיה מוקי מתני' כר' יהודה הנשיא ולא כר' נתן א"כ משמע דסבר ליה כוותיה ועוד מה שייך למימר תניא כוותיה בדבר שיש מחלוקת תנאים כתוב באותה ברייתא ומפ' ר"ת דרבא דאמר שתות קנה היינו אם רצה כר' יהודה ולא חש לפרש בהדיא רצה משום דקאי אמתני' ותניא כוותיה מייתי משום דקתני בברייתא זה וזה בכדי שיראה כדרבא אבל מרבי יהודה הנשיא לא מייתי דאמר רצה אמר לו כו' דאדרבה ה"ל לאתויי מתניתין [ו]ולקמן (דף נא.) פריך שפיר אי ר' נתן מתניתין קתני רצה ברייתא לא קתני רצה משום דר' נתן לא קאי אמתניתין וה"ל לפרושי אבל רבא דקאי אמתני' לא חש לפרש ולע"ג דרבא נקיט לישנא דמילתא דרבי נתן אין פי' קנה דהכא כקנה דרבי נתן: **אי אמרת בשלמא מוכר לעולם חוזר משום הכי חזרו.** אע"פ שגם תגרי לוד היו לוקחים ולא היה להם לחזור מ"מ חזרו משום דתגרי לוד היו מוכרים תמיד במעט והיו לוקחים בבת אחת:

והתנן

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פי"ב מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב ולאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעי' ג:
סו ב מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעי' ד:
סז ג מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ב:
סח ד מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ז:

◆

רבינו חננאל

ניחא להו. ואסיקנא שמחו בשתות עצמה דלרבנן אונאה היא ולר' טרפון מחילה דכל פחות [א] משליש לר' טרפון הויא מחילה. איבעיא להו ביטול מקח לרבנן מהו וכו'. אמר רבא הלכתא פחות משתות נקנה מקח פי' לאלתר. יתר משתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה וזה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו הבקי בו. תניא כותיה דרבא פחות משתות נקנה המקח יותר על שתות בטל המקח שתות קנה ומחזיר אונאה דברי ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר יד המוכר על העליונה רצה אמר לו תן לי מקחי או מה שאוניתני. [ב] ואוקמה רבא למתני' דקתני מי שהוטל עליו ידו על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתני כר' יהודה הנשיא. וקם רב אשי כותיה. ודייקי מדקתני במתני' מי שהוטל עליו סתמא ש"מ כל מי שהוטל עליו לא ישנא לוקח ולא שנא מוכר דינם שוה וכולה ר' יהודה הנשיא היא ומפרש במתני' לוקח ושיירה למוכר. ומאי דשייר במתני' מפרש לה בברייתא: והא דאוקימנא זה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו הני מילי לוקח לבדו אבל מוכר לעולם חוזר דקיימא לן כרב נחמן דתנן עד מתי מותר לחזור וכו' אמר רב נחמן לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר מאי טעמא דלוקח מקחו בידיה אזיל ומחוי ליה לתגרים

מסורת הש"ס

א) קדושין מב:, ב) ב"ק נה., ג) לקמן נא., ד) [לעיל מט: לקמן נא.], ה) [עיין רש"א].

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וא"ו וכו' וה"ר יצחק בר' מרדכי. עיין לקמן דף נ' ע"א תוס' ד"ה [illegible]:

◆

מוסף רש"י

פחות משתות נקנה מקח. לגמרי ולא יחזיר לו המאנה כלום, דמחילה היא (רשב"ם ב"ב [illegible]). לא שנו. דבכדי שיראה [illegible] אלא לוקח (לעיל מט.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

ומודיעין ליה אי אית ביה אונאה אי לא ואי אודעוה ושתק הוי מחל ואי לא אזל ואחוי איהו דאפסיד אנפשיה מכדי מקחו בידו הוא אמאי לא אחוי יתיה לפיכך אין לו לחזור. אבל מוכר דליתיה למקח בידיה לא ידיע ליה דטעה אלא לכי מיתחזי ליה [illegible] אי טעה אי לא לפיכך לעולם חוזר וכן הלכה [illegible] לאשכחינהו דרמי בר חמא שמכר מקח ונתאנה בו והוטל עליו [illegible] היכא דנתאנה מוכר [illegible] לחזור לעולם [illegible] איבעיא להו ביטול מקח לרבנן לעולם חוזר או בכדי שיראה לתגר וכו' ואמר רבא הלכתא יתר משתות בטל מקח [illegible] לן לשנויי בין מקרקעי בין מטלטלי וכל מילתא דאית ביה ביטול מקח [illegible] בכדי שיראה לתגר או לקרובו והמוכר לעולם חוזר בין במטלטלי [illegible] קאמר וכו' ואסיקנא [illegible] לבטל את המקח [illegible] דאית ביה ביטול

א) [illegible]

ב) לקמן דף נא ע"א.

ג) [illegible]